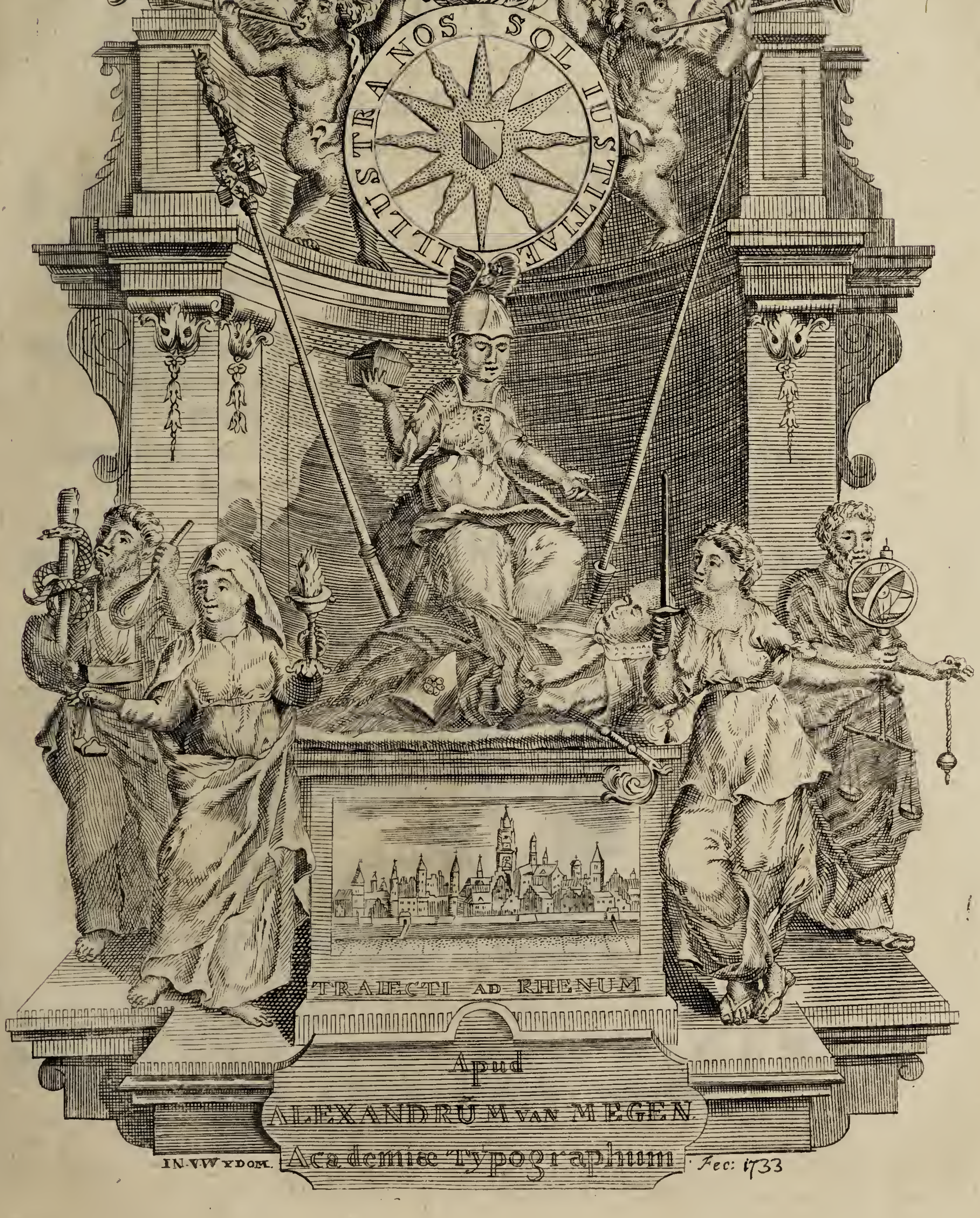

ILLUSTRANOS SOL IUSTITIAE
TRAIECTI AD RHENUM
Apud
ALEXANDRUM VAN MEGEN
Academiæ Typographum
IN. V. WYDOM.
Fec: 1733

DISSERTATIO LITERARIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
JURE AUREORUM ANNULORUM:

QUAM
DUCE ET AUSPICE DEO TER OPT. MAX.
Ex auctoritate Magnifici Rectoris
JACOBI VOORDA,
J. U. D. Juris Civilis in inluſtri hac Academia Profeſſoris Ordinarii,
NEC NON
Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI *conſenſu & Nobiliſſimæ Facultatis JURIDICÆ decreto,*
PRO GRADU DOCTORATUS,
Summisque in UTROQUE JURE Honoribus & Privilegiis rite ac legitime conſequendis,
Eruditorum Examini ſubmittit
PETRUS BURMANNUS FR. FIL. ET NEP.
AMSTELÆDAMENSIS.
Ad diem 13. *Auguſti, L. H. Q. S.*

TRAJECTI ad RHENUM,
Apud ALEXANDRUM VAN MEGEN,
ACADEMIÆ TYPOGRAPHUM, MDCCXXXIV.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

PRÆFATIO.

UT laudabili Academiarum noſtrarum mori ſatisfacerem, quo ſolent illi, qui decurſo ſtudiorum ſtadio tyrocinium deponentes aliquem honoris gradum ambiunt, ſpecimen quoddam induſtriæ ac diligentiæ navatæ publico dare, varia ſeſe mihi ſubinde obtulerunt, in quibus tenues ingenii vires periclitarer. Poſtquam enim in Leidenſi Academia ſub ductu & auſpiciis venerandi Patrui mei Muſis præſertim, atque humanioribus literis, quibus maxime capiebar, operatus, ac poſtea in hoc Trajectino Lycæo, ſub Viris Doctrinæ gloria conſpicuis, elegantioris Jurisprudentiæ & Legum Romanarum ſtudium iis adjunxiſſem, reſtabat etiam, ut aliqua Diſſertatione conſcripta conſtaret illis, quibus ratio ſtudiorum reddenda erat, me juveniles annos non omnino ſegniter aut ignave transegiſſe. In diverſa, ut fit, agitabatur mihi animus, & quid potiſſimum eligerem, non parum æſtuabam, cum tandem inclinavi in elegantiſſimam, ſed & difficilem quoque, de jure aureorum annulorum *materiam, de quo in Digeſtis & Codice integri habentur*

tituli: Hos aliqua luce an adfuderim, & an feliciter mihi in hac materia explicanda ſucceſſerit, lectoris arbitrium eſto. De annulis *in genere multa quidem a Viris Doctis jam fuerunt literis mandata, quos enumerat diligentia Celeb. I. A. Fabricii in Bibliograph. Antiquar. cap. XVIII. 8. pag. 554. & ſeq. Præter autem Kirchmanni, Fortunii Liceti, aliorumque tractatus de Annulis, qui omnibus noti ac cogniti ſunt, etiam librum* de annulis *Voſſio dedicaſſe Salmaſium ſcribit Colomeſ. in Opuſc. pag. 817. ſed errat. Numquam enim peculiarem de annulis diſſertationem ſcripſit Salmaſius, ſed liber ille, quem Voſſio ſub nomine amici Amſtelædamenſis obtulit Salmaſius, eſt ſpecimen confutationis Animadverſionum Heraldi, ſive tractatus de ſubſcribendis & ſignandis teſtamentis, in quo de annulis ſignatoriis eorumque uſu in ſignandis teſtamentis diſſerit. Hugonis etiam Grotii commentatio de annulis eſt adjecta Henrici Kitſchii ſcripto de annulorum origine, uſu, ac varietate, quod Lipſiæ an. 1614. in 4°. prodiiſſe teſtatur Struvius in Biblioth. Juris cap. VI. ubi pag. 227. dicit* de jure annulorum *ſcripſiſſe Conradum Rittershuſium ſub nomine Eggeberti Schaumii; ſed quem librum, etiamſi diligenter indagatum, mihi videre non licuit. Chriſtophorum quoque Colerum de hoc argumento commentatum fuiſſe didici ex Ejus notis ad Valer. Max. lib. VIII. cap. 1. ex. 3. ubi promittit peculiarem libellum de jure annulorum, & quem jam prope adfectum ſe habere dicit. Etiam de annulis Equitum Romanorum adcuratam, variaque eruditione refertam diſputationem ſuis in Juvenalem Commentariis intexuiſſe doctum quemdam Italum patet ex M. Ant. Ferratii Epiſtolarum lib. II. Epiſt. 2. ſed quis ille ſit nos ignora-*

ra-

ramus, cum nomen Ejus, ad quem ſcribit Ferratius, Epiſtolæ non præfixum ſit. De annulis quoque Syntagma edidit Franciſc. Curtius Jeſuita Antverp. 1706. *ſed quod non magni momenti eſt, & nobis parum aut nihil utilitatis adtulit, cum non niſi Hiſtoricis diſcurſibus, nihil ſæpe ad rem facientibus & Theopoliticis monitis, ut titulus ipſe jactat, ſit refertum. Cum vero ſpeciatim ac dedita opera de hoc* jure annulorum aureorum *nemo, quod ſciam, tractatum aut Diſſertationem ediderit, ea quæ ſparſim in virorum Doctorum ſcriptis adnotata obſervavimus, in ordinem collegimus & in chartam conjecimus. Vale Lector, & hos juveniles conatus favore tuo proſequi ne dedigneris.*

A 2 DIS-

DISSERTATIO LITERARIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
JURE AUREORUM ANNULORUM.

CAPUT I.
SUMMARIUM.

Grammaticalia de annulis. annuli Etymon & orthographia. annuli varia ſignificatio. de annulorum ſcalptura. annuli plures in digitis. Martialis locus. mos hominum otioſorum annulos ſpectandos dare. annulos oſculabantur. annuli in magno pretio habiti. omina ex annulis capta. annuli in luctu depoſiti. varia eorum genera. Signatorii. utenſilia annulis obſignata. tradere annulum hæredis inſtitutio. annuli pronubi, phyſici, hyberni & æſtivi. &c.

ANtequam ad ipſam de jure aureorum Annulorum accedamus tractationem, generalia quædam de annulis eorumque variis generibus præmittemus, ſed breviter, nam cum hanc ma-

materiam Kirchmanni & Pitiſci in Lexico Antiquario diligentia fere exhauſerit, nobis vix ſpicilegium relictum eſt, & tantum quaſi per ſatyram ab aliis ſparſim adnotata hic colligemus, quæ in virorum doctorum ſcriptis inter legendum ſe nobis obtulerunt. *annuli* vox ab *anno* deducta eſt, ut notavit Servius ad Virg. lib. v. Æn. v. 46. & ſicut a gyro, in quem redit, annus dictus eſt quaſi magnus circulus, ſic inde *annulus* diminutive, quaſi parvus circulus; ut tradit Varr. lib. v. de Ling. Latin. Hinc ultro patet vocis Orthographia, & errare eos, qui *anulum* ſcribendum eſſe, & ab *anu* dictum, quæ circulum & podicem notat, Etymologia parum decora, contenderunt, liquet: quod defendunt tamen Aldus Manutius in Orthograph. pag. 41. Scalig. ad Varr. pag. 74. & probare etiam videtur Salmas. ad Hiſt. Aug. pag. 412. ac Taubman. ad Plaut. Menæchm. act. I. I. 9. Sed refutarunt id ſatis Dausquejus in Orthograph. pag. 33. & Cellarius pag. 88. præter vulgatam ſignificationem, qua pro ornamento digitorum ſumitur, etiam pro vinculo & compedibus vox *annuli* occurrit. Martial. lib. XI. Epigr. 38.

Annulus iſte tuis fuerat modo cruribus aptus.

Vide Colv. ad Apulej. pag. 130. & Celeb. Duker. ad Flor. IV. 8. 5. & *annuli* etiam dicti capilli in modum annulorum torti, unde *in annulum torquere capillos*. de quo more vid. Salmaſ. ad Hiſt. Aug. pag. 131. *annuli* autem veterum variis characteribus in materia ipſa annuli impreſſis, poſtea gemmis quoque & pretioſis lapidibus adſcitis, erant ornati, & effigies Deorum, Majorum, Cæſarum, Virorum inluſtrium, & animalium quoque iis erant inſculptae. vid. Meurſ. Exerc. Critic. part. 2. cap. IX. cum vero *annulorum* apud Romanos uſus frequentari magis cepit, non eo fine contenti fuere, ut unum digitis induerent, verum & multos immo in ſingulis digitis plures quam unum annulum geſtaverunt luxurioſi. Ovid. III. Artis Amat. v. 446.

Nec toga decipiat filo tenuiſſima: nec ſi
Annulus in digitis unus & alter erit.

Mar-

Martialis lib. v. Epigram. XI.

Sardonychas, ſmaragdos, adamantas, jaſpidas, uno
Verſat in articulo Stella, Severe, meus.
Multas in digitis, plures in carmine gemmas
Invenies: inde eſt hæc, puto, culta manus.

ubi in verſu primo cum vox *ſmaragdos* legi metricæ oppugnaret, Heinſius ad Petron. cap. LXXI. emendat *onychas*. Sed Dauſquejus in Orthograph. p. 341. *ſmaragos* corrigit, atque ita ſcribi debere a Græco σμαραγῶ ex Etymologico Magno docet. Idem Epigram. LXI.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

& hinc Trimalchionis faſtus apud Petron. d. l. qui volebat *ornari annulis aureis quinque.* ubi vid. Heinſ. Id autem apud antiquos vitio datum, & multos annulos in digitis geſtare ſemper mollitiei ſignum fuit habitum. vid. Kirchman. cap. XVII. & non niſi delicatos homines tot annulis uſos putem atque otioſos, quorum mos etiam erat annulos in digitis frequenter verſatos ac detractos viciſſim ſpectandos inter ſe dare, de quo multa Eruditiſſ. Broukhuſ. ad Tibull. lib. I. 7. 25. hinc & amantes inſpiciendum invicem annulum cum oſculo excipiebant. de quo ritu vide Andr. Schott. lib. V. Obſervat. cap. 3. Quanto autem in pretio habuerint annulos, patet exinde quod in rebus deſperatis, veluti in fuga, abjectis & amiſſis aliis inſignibus ad extremum uſque eos retinebant. vid. Kirchman. c. XXV. & Celeb. Duker. ad Flor. lib. IV. 8. 5. omina etiam ex illis capta; nam plebi perſuaſum fuit, ſingultus comprimi, ſi ex ſiniſtra manu annulum in longiſſimum dextræ digitum trajicerent. Id ex Plinio docet Venerandus Patruus meus, æterno mihi, dum ἐν ζωοῖσι numerabor, obſequio colendus, in notis ad Petron. cap. LXXIV. in luctu autem publico deponebant annulos. Livius lib. IX. cap. 9. *extemplo ſine ulla publica auctoritate conſenſum in omnem formam luctus eſt. Tabernæ circa forum clauſæ, laticlavi, annuli aurei poſiti.* & lib. XLIII. cap. 16.

ſta-

extemplo principes civitatis in conſpectu populi annulis aureis poſitis, veſtem mutarunt, ut ſupplices plebem circumirent. Hæc de annulis in genere. Varias eorum ſpecies ac diverſa genera enumerat Plinius lib. XXXIII. cap. I. ad quem locum multa commentatus eſt Jac. Pontan. lib. VIII. Philocaliæ cap. 13. & plurima huc facientia congeſſit Laurent. lib. I. Polymath. Diſſ. XI. nos etiam quædam addemus. In manumiſſione, quæ fiebat inter amicos, quinque teſtes adhibiti, qui annulis ſubſignabant. vid. Herald. ad Martial. lib. IX. Epigr. 89 multa poſſent quoque coacervari de annulis ſignatoriis, quibus teſtamenta ſignabantur, ſed cum eam materiam integro libro pertractaverit Salmas. de ſubſcrib. & ſignand. teſtam. nos ea non adtingimus: de illis agit Imperator in §. 5. Inſt. de teſtam. ordin. ubi vid. Interpretes Merillium & Cl. Otton. Porro de annulis ſignatoriis multi multa. vide Lipſ. ad Tacit. lib. II. Ann. 2. Salmas. ad Hiſt. Aug. p. 412. Meurs. ad Lycophr. v. 508. & Juret. ad Symmach. lib. I. Epiſt. 12. in his annulis habebant characteres ſive aposphragiſmata. Plin. lib. X. Epiſt. 16. in fine. vid. Rycq. de Capitol. cap. XXII. omnia etiam utenſilia annulis obſignabant veteres, quod vocabant Græci σημαίνεσθαι & κατασημαίνεσθαι. vid. Salmas. de modo Uſurar. p. 448. Meurs. d. l. Demſt. de Etrur. Regal. Tom. I. lib. III. cap. 28. in fine. & Taubm. ad Plaut. Caſin. act. 2. ſc. I. I. Martial. lib. IX. Epigr. 89.

Nunc ſignat meus annulus lagenam.

ubi vid. Heraldum. & quidquid lubebat, etiam ſignabant, inprimis quod abditum & ſecretum eſſe vellent. hinc morientes cuſtodiæ cauſſa annulum tradebant hæredibus, quos inſtituebant. v. leg. 79. §. 21. *ff. de legat.* 2. quin & annulum tradere erat ſignum inſtitutionis hæredum: hinc Alexander moriens Perdiccæ annulum ſuum tradidit, qua datione licet non voce eſſe nuncupatus regni hæres, judicio tamen electus videbatur. Juſtin. lib. XII. 15. in fine. De annulo pronubo, qui a ſponſo in pignus conjugii ſponſæ dabatur, agitur in leg. 16. C. de Donation. hunc vocabant Græci δακτύλιον ὑπόβολον. vid. Salmas. de mod. Uſur. p. 586. Tertullian. in Apolog. cap. 6. hunc annulum aureum dicit fuiſſe, qua in

in re cum Plinio videtur pugnare, qui ferreum dicit, ſed conciliat eos Kirchman. cap. XVIII. & Ritterſhus. in Epiſt. ad Kirchm. poſt Gudianas Epiſt. 174. pag. 247. licet noviſſimus Tertulliani Commentator putet Plinium non de annulo pronubo loqui, ſed de ſymbolo frugalitatis & modeſtiæ, qua ad veteres illas horridasque Sabinas ſponſa ſeu nova nupta revocaretur. plura de hoc annulo in ſponſionibus dato ex Digeſtis vide apud Lindenbrog. ad Terent. Eunuch. Act. 3. ſc. 4. 3. habuerunt etiam annulos Phyſicos, quibus putabant ineſſe vim ſanandi vel avertendi morbi. vid. Caſaub. ad Athenæum lib. III. cap. 34. p. 148. iisque contra ſerpentum morſus, omnesque dolores uſi ſunt, quod ex Græcorum ſcriptis probat Scalig. ad Manil. lib. V. 386. Denique Freherus lib. I. Parergῶn cap. 20. docet veteres habuiſſe annulos, quos hyeme, alios quos æſtate, aliosque quos die natali gerebant, & hos magis honorificos fuiſſe: de quibus æſtivis & hybernis annulis vide quoque Turneb. lib. XX. Adverſ. cap. 2. Sed latius hæc excutere noſtri inſtituti non eſt, cum alia de variis annulorum generibus dabunt viri docti, ad quos Lectorem remittimus, Cælius Calcagnin. in Operib. p. 580 & 581. Ed. Baſil. Pignor. in Symbol. Epiſtolic. Epiſt. I. Panciroll. Rer. memor. part. I. pag. m. 666--673. & lib. I. Variar. Lect. cap. XIV. Demſterus in ſplendido opere de Etrur. Regal. Tom. I. lib. III. cap. 28. & Caſalius de Romæ Splendor. cap. X. in Theſaur. Antiq. Græcar. Tom. IX. cap. 3. Itaque haec ſufficiant, licet plura cumulari & congeri poſſent. Quum vero tam promiscuus ac frequens omnibus erat annulorum uſus, non tamen ejusdem qualitatis omnes erant annuli, nam quosdam ad ornatum tantum & luxum, ut ex hiſce patet, alios ad decus & majeſtatem, quibus ſe ab inferiori hominum ſorte diſtinguerent, geſtaverunt veteres. Quod præcipue obtinuit in Equitibus & Senatoribus, qui ſe aureis annulis a plebe diſcernebant: quique ad hos proxime accedebant, libertate & ingenuitate Principis beneficio donati, quo ſervos libertosque ob duram eorum conditionem ornare neceſſe fuit, inpetrabant jus aureorum annulorum, de quo nunc in ſequentibus capitibus videndum erit.

CAPUT II.

SUMMARIUM.

Quibus jus aureorum annulorum præcipue indulgebatur. De Equitibus quædam. Equites ſplendidi & Inluſtres. Senatores lato clavo, Equites anguſto clavo utebantur, ut ab iis diſcernerentur. Locus Velleji Paterculi inluſtratus. Lampridius explicatus. Equites a plebe diſtincti annulo aureo. Omnes equites qui cenſum habebant equeſtrem, habebant annulos aureos. Nemini iis uti licebat niſi qui Senator aut Eques eſſet. Annulos in læva manu geſtaverunt. Iis quoque uſos Equites, cum militarent, contra Lipſium adſeritur. Annulus aureus a magiſtratibus dabatur Equitibus. Per eos inpetrabant jus ſedendi in XIV. ordinibus in theatro. Annulos eos quando amittebant. Si cenſum equeſtrem decoxiſſent. Si judicio damnati eſſent, & in bonorum ceſſione. Soli Equites & Senatores aureis, plebeii ferreis utebantur annulis. Legati aureo annulo donati. Scribarum decuriæ variæ. Scribæ emto ſcripto quæſtorio, & Decuria quæſtoria ad ordinem equeſtrem perveniebant & annulis aureis donabantur.

Inter illos autem homines, quibus jus annulorum aureorum concedebatur, præcipui fuerunt Equites. Non operoſum hic inſtituam excurſum de Equeſtri ordine, aut diſtinctione equitum, quæ materia ſatis intricata ac difficilis nos a ſcopo longinquius abduceret, neque etiam hujus loci eſt. Id tantum ſufficiat, diſcrimen primo eſſe inter Equites, & qui equeſtris ordinis, tum qui equeſtri loco nati eſſent. Primi iidem ſunt, nam quicumque eques eſt, idem & equeſtris ordinis; qui vero patre equite natus eſt, ſed non Senatore, is equeſtri loco natus eſſe dicitur, ſi vero patre Senatore natus, eques ſed non equeſtri loco natus vocatur. Hanc diſtinctionem pluribus explicat *Manut. de Civit. Roman. pag. m.* 6. Quod ad eorum titulos adtinet, in genere ordo equeſtris *ampliſſimus ordo* vocatur. Vide *Cicer. pro Muren. cap.* 39. & notas *ad Sueton.*

ton. Veſpaſ. c. 9. Porro conſtat Equites diviſos fuiſſe in *ſplendidos* & *inluſtres.* Splendidorum titulum proprie habebant illi, qui equum publicum, a Cenſoribus acceptum, ſuis alebant inpenſis, ut ex pluribus Ciceronis locis, & antiquis Inſcriptionibus patet. Vide Reineſ. ad Claſſ. 1. Inſcript. 23. & Sponium in Miſcell. Erud. Antiq. pag. 89. de hoc *ſplendidorum* Equitum titulo agunt Ruben. lib. 1. de Re Veſtiar. cap. XIV. pag. 86. & Pricæus ad Apulej. Apolog. p. 146. *Inluſtres* autem Equites erant, qui cenſum Senatorium poſſidebant, licet Senatores non eſſent, ſed proximum ad Senatoris dignitatem gradum habebant. Hos explicat *Lipſius ad Tacit. lib. II. Annal. cap.* 4. & *Ryckius ad* 11. *Ann. c.* 59. & hi lato clavo, inſtar Senatorum, utebantur, quo a reliquis diſtinguerentur. Dion. Caſſ. lib. LIX. vide Ferrar. lib. III. de Re Veſtiar. c. 14. Ceteri enim equites anguſto clavo diſcernebantur a Senatoribus, qui omnes erant laticlavii, equites vero tantum anguſticlavii. Et ſic diſtinguuntur clare in *l.* 42. *ff. de Donat. inter Vir. & Uxor.* quam inluſtrat Cujac. lib. XII. Obſerv. cap. 49. ſed quem erraſſe in explicatione lati clavi Senatorum, & anguſti clavi equitum, oſtendit Salmaſ. ad Hiſtor. Aug. pag. 510. quem vide. Vellejus Paterc. lib. II. cap, 88. de Mœcenate Equite Rom. *Vixit anguſti clavi paene contentus, nec minora conſequi potuit, ſed non concupivit.* Ubi vide Commentatores, quos locus ille valde vexavit, dum alii emendarunt, *anguſti clavi pænula contentus*, alii, *anguſti clavi honore contentus.* Sed ex adlatis ab Heinſio veterum exemplis patet, frequentiſſime τὸ *contentus* regere caſum ſecundum, & ſic hoc in loco capiendum, niſi quis malit cum Fr. Nanſio in Curis ſecundis ad Nonni Paraphraſ. pag. 39. ſubintelligere *veſte* vel *tunica*, Græca conſtructione, quod tamen non puto. De anguſto clavo etiam intelligendus eſt Lampridius in Alexandro Severo pag. m. 123. *Tum ſatis eſſe conſtituit, ut Equites Romani a ſenatoribus clavi qualitate diſcernerentur.* Hoc eſt, inſtituiſſe Severum, ut Senatorum propria eſſet laticlavia tunica, Equitum anguſticlavia, cum antea etiam latum clavum Equites gererent. Sic recte explicat Caſaubonus. De his, quæ præmittenda duxi ad diſcrimen quo Equites a Senatoribus diſtinguebantur, plura dabunt Rei Veſtiariæ Scriptores. Ut vero anguſtus clavus Equitem a Se-

natore diſtinguebat, ſic eumdem a plebe diſcernebant annuli aurei; quorum jus omnibus equitibus commune erat. Plinius lib. XXXIII. cap. I. non procul a fine. *Annuli diſtinxere alterum ordinem a plebe, ut ſemel cœperant eſſe celebres, ſicut tunica ab annulis ſenatum tantum.* Idem in cap. 2. tradit annulorum aureorum auctoritati formam conſtitutam eſſe C. Aſinio Pollione, & C. Antiſtio Vetere Coſſ. A. U. C. DCCLXXV. & addit, *conſtitutum fuiſſe ne cui id jus eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, patri avoque paterno ſeſtertia* CCCC. *cenſus fuiſſet, & lege Julia theatrali in* XIV. *ordinibus ſedendi.* Hic autem cenſus CCCC. ſeſtertium in bonis, non vero in reditibus annuis, ut quidam opinantur, conſtabat, quod contra alios adſerit Ferrar. lib. I. Elector. cap. 20. & vide de eo Hotoman. ad Cic. Orat. pro Roſc. Amer. cap. 49. quo facit Arnobii locus lib. IV. *Pecunia donat annulos aureos.* Nemini vero permiſſum erat hoc jure uti, niſi qui Senator aut Eques eſſet. Dion. Caſſ. lib. XLVIII. Τῶν πάλαι Ῥωμαίων οὐδενὶ δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἱππέων, χρῆσθαι ἐξῆν. *Nulli olim Romanorum aureos licuit geſtare annulos, excepto Senatore & Equite.* Hunc annulum geſtabant in manu læva, ut patet ex Ovidio, lib. III. Amor. 8. 15. in rivalem ſuum, qui ſanguine paſtus eques erat,

> Laeva Manus, *cui nunc ſerum male convenit aurum,*
> *Scuta tulit, dextram tange, cruenta fuit.*

Silius Italicus lib. XI. 536.

> *Teſtes hi ſtragis, quos ſignum inluſtre ſuperbis*
> *Mos* Laeva *geſtare viris: tum funditur ante*
> *Ora admirantum præfulgens annulus auro.*

Ubi vide Dan. Heinſium. Sueton. Cæſ. cap. 33. *Exiſtimatur etiam equeſtres cenſus pollicitus ſingulis, quod accidit opinione falſa. Nam cum in adloquendo exhortandove, ſæpius digitum* Laevae Manus *oſtentans adfirmaret ſe ad ſatisfaciendum omnibus, annulum quoque æquo animo detracturum ſibi, extrema concio pro dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur, promiſſumque jus annulorum cum millibus quadringenis fama diſtulit.* Et ita quoque illi, qui ſub Imperatoribus ex liber-

bertina conditione ingenui facti dignitate equeſtri atque annulis aureis ornati erant, quo referendus eſt Statius lib. III. Sylv. 3.

> *Mutauitque genus*, Laevaeque *ignobile ferrum*
> *Exuit*, & *celſe natorum æquavit honori.*

De quo loco infra agendum erit. Veroſimile etiam eſt hunc annulum geſtaſſe in lævæ manus digito, qui minimo proximus eſt, ut ſolebant veteres, ac propterea digitum illum *annularem* vocabant. Vide Gell. lib. x. cap. 10. & Macrob. lib. VII. Saturn. cap. 13. quæ loca explicant *Bernegg. in Diatrib. ad Sueton. pag. 72.* & *Pancirol. Rer. Memorab. part. 1. pag.* 671. rationes enumerat *M. Piccartus in Epiſt. ad Kirchm. poſt Gudian.* CLXXXIII. *pag.* 255.

Ut autem Equites Romani annulis aureis in urbe utebantur, quæritur, an etiam, cum militarent, habuerint jus illud annulos gerendi, quod Tribunis erat conceſſum? Id negat Juſtus Lipſius lib. II. Elector. cap. 8 & in rem ſuam profert locum Appiani Alexandrini in Bell. Punicis pag. m. 104. Τοὺς δὲ χιλιάρχους ἐρευνησάμενος τὰ νεκρὰ, καὶ ἀπὸ τῆς σφραγῖδος εὑρὼν (χρυσοφοροῦσι γὰρ τῶν στρατευομένων οἱ χιλίαρχοι, τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούντων) ἔθαψεν αὐτούς. *Tribunos autem quæſitos inter cadavera*, & *aureorum annulorum agnitos indicio* (*his enim differunt a vulgo militum ferreos geſtantium*) *ſepelivit.* Sed per ἐλαττόνους σιδηροφοροῦντες recte Tollius in notis ad illum locum intelligit pedites & gregarios milites, qui ferreorum annulorum uſum habebant, quod & ipſe Lipſius poſtea monuit in opere de Militia Romana; contra quem contrarium etiam adſeruit *Kirchman. de Annulis cap.* XV. *pag.* 126. & 127. nam Tribunis militum, qui aureis annulis inſigniti erant, non minores dignitate erant Equites, ideoque etiam veriſimile eſt Equites pariter ac Tribunos, dum militarent, geſtaſſe annulos aureos, cum reliqui milites gregarii ac pedites ferreis induti erant, quibus poſtea demum aureis quoque uti permiſit Imperator Seuerus. Vide *Stewechium ad Veget. lib.* II *cap.* 7. *pag.* 77. Hoc vero equeſtris dignitatis inſigne dabatur Equiti a Magiſtratibus, *neque enim licebat Equitibus Romanis uti annulis*, *niſi a prætoribus iis donati eſſent*, ut ait Acron ad Horat. lib. II. Sat. 7. vſ. 53. de Roſcio, qui a Sulla Dictatore dona-

tus eſt aureo annulo, ita Macrob. lib. II. Saturn. 10. *Is eſt Roſcius, qui etiam & L. Sullæ cariſſimus fuit; & annulo aureo ab eodem Dictatore donatus eſt.* Et quidem ut eo jure illos adficerent, quo gaudebant, ſi a Cenſoribus lecti Equites eſſent. Præcipuum inter ea erat, ut in theatro, in quo antea Senatores ſeparatim ſpectabant, haberent jus ſedendi in XIV. ordinibus, qui Equitibus dati ſunt Lege Roſcia A.U.685. de eo accipe Plinii locum lib. III. Epiſt. 2. *caret ambitu, ideoque ſe in* Equeſtri gradu *tenuit, cum facile poſſet adſcendere altiſſimum.* Ubi vide notas. de Laberio Sueton. in Cæſ. cap. 39. *Ludis Decimus Laberius eques Romanus, mimum ſuum egit, donatusque quingentis ſeſtertiis, & annulo aureo, ſesſum in quatuordecim e ſcena per orcheſtram tranſiit.* De quo etiam vide Macrob. lib. II. Saturn. cap. 3. Non exſcribam, quæ de his XIV. ordinibus paſſim adnotarunt Viri Eruditi. Late de iis agit Doctiſſimus Maſſonius in vita Horatii a pag. 212. ad p. 118. Sigonius lib. II. de Antiq. Jur. Civ. Rom. cap. 19. quibus addi poſſunt Torrent. ad Sueton. Ner. cap. XI. Lipſius ad Tacit. XV. Annal. cap. 32. & de Amphitr. cap. XIV. Quemadmodum autem equum publicum, quo donati equeſtris ordinis dignitatem adipiſcebantur, pœnæ cauſſa Cenſores rurſus iis adimebant, (de quo v. Freher. lib. II. Parerg. cap. 18. in fine) ita etiam ſi bona ſua decoxiſſent, neque amplius cenſum equeſtrem habebant, annuli aurei inſigne illis auferebatur. Notus de hac re eſt locus Juvenalis Sat. XI. vſ. 42.

Talibus a Dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.

hinc facetum Martialis Epigramma in Macrum, qui ordinis equeſtris erat, ſed nimis multa munera atque annulos puellis dando ita cenſum equeſtrem imminuerat, ut ipſe annulum ſuum deponere cogeretur, lib. VIII. Epigr. 5.

Dum donas, Macer, annulos puellis,
Deſiſti, Macer, annulos habere.

Vide Pricaeum ad Apulej. Apolog. pag. 169. & Sigon. lib. II. c. 3.

c. 3. pag. 284. Deponere etiam annulum debebant, ſi judicio damnati eſſent, ut de Arellio Fuſco auctor eſt Plinius lib. xxxii. cap. 12. In bonorum quoque ceſſione inter alias verborum ſollemnitates deponi jubebantur annuli aurei, & cujuscumque ordinis ac dignitatis inſignia. Apulejus in Apologia: *Lex negat poſſe diſſolvere, annulos aureos & omnia inſignia dignitatis abjicit, cum creditoribus depaciſcitur.* ubi vide Scip. Gentilem. pag. 367.

Aureis tamen annulis ipſos Senatores & Equites antiquioribus temporibus non uſos, ſed ferreis patet ex Plinio lib. xxxiii. cap. 1. ubi tradit antiquitus modo in uſu fuiſſe ferreum annulum, ita ut Senatus longo tempore aureis caruerit. Poſtea tamen invaleſcente eorum uſu, Senatorum Equitumque proprius ac præcipuus ornatus fuit annulus aureus: quin & bello Punico ſecundo promiſcue omnes geſtaſſe aureos colligunt ex Hiſtoria Annibalis, qui clade Romanis ad Cannas inlata Carthaginem miſit tres annulorum modios, quos digitis mortuorum detraxerat. vide Livium lib. xxiii. Plin. lib. xxxiii. 1. & L. Vivem ad Auguſtin. de Civit. Dei lib. iii. p. 334. Ex hoc ingenti numero concludunt annulos tam communis uſus fuiſſe, ut plebeji aliique etiam gregarii milites eos geſtare debuerint, quia aliter fidem excederet. Sed recte Ferrar. lib. i. Elector. cap. 21. ubi multa de Annulis collegit, oſtendit modium unum continuiſſe menſuram Quartarii; & ita trium modiorum ſumma non adeo incredibilis videtur, etiamſi ſenatores & Equites ſoli jus annulos aureos geſtandi habuerint: quod unice verum eſt, nam ibidem Livius tradit Magonem Poenum annulos eos in Curia effundentem dixiſſe, neminem aurei annuli inſigne ferre niſi Equites, & eorum primores. De hac re ita Valer. Max. lib vii. 2. ext. 16. narrat, *Magonem Cannenſis pugnæ exitum ſenatui Poenorum nuntiaſſe, & in tanti ſucceſſus fidem annulos aureos trium modiorum menſuram explentes, & qui* Romanis Civibus *detracti erant, fudiſſe.* Et ſic deinceps fuere ſemper inter ſe diſtincti, ut Equites Senatoresque aureos, plebeji ferreos haberent annulos. hinc de libertino Statius lib. iii. Sylv. 3. 143. vocat *ignobile ferrum.* & hoc patet unice ex feſtivo Martialis Epigrammate lib. iii. Ep. 29. in Zoilum, qui ex ſervili conditione pervenerat ad equeſtrem dignitatem,

Has

Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne, tibi, Zoilus, annulos priores.

nimirum dedicabat *annulos priores*, ideſt ferreos, ſervorum compedes, cum nunc aureos adeptus eſſet eques factus. vide illic Ramirezium de Prado. & clare Plinius loco ſaepius laudato dicit, *annulos aureos alterum ordinem*, equites nempe, *diſtinxiſſe a plebe.* Sed & veroſimile non eſt, in bello omnes milites promiſcue aureis fuiſſe ornatos, cum aperte Appianus Alexandr. loco ſupra adducto, dicat Tribunos militum, ac proinde etiam Equites illis non minores, differre his annulis a vulgo militum ferreos geſtantium: χρυσοφοροῦσι γὰρ inquit, τῶν στρατευομένων οἱ χιλίαρχοι, τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούντων. Neque tamen negaverim, poſterioribus temporibus promiſcue aureos omnibus etiam gregariis militibus eſſe conceſſos: præſertim cum Severus, teſte Herodiano lib. III. cap. 8. τοῖς στρατιώταις πολλὰ συνεχώρησε, ἃ μὴ πρότερον εἶχον, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρήσασθαι ἐπέτρεψε. *militibus multa indulſit, quæ numquam antea habuerant, & annulis aureis uti permiſit.* Sed cum hæc contra priſcae Reipubl. morem a Severo facta ſint, ea non univerſim ſunt accipienda. Hæc de Equitibus in genere dicta ſufficiant, etiamſi plura addere in promtu foret, quæ latius excutiunt Kirchman. *cap. XV. & XVI.* Faber lib. II. Semeſtr. 6. Sigon. de Antiq. Jur. Civ. Rom. lib. II. cap. 3. Torrent. ad Sueton. Cæſ. cap. 3. & prolixe Ferratius lib. II. Epiſt. 2. multique alii, quos adnotare ſuperſedeo. Legatis porro annulos aureos dediſſe Romanos auctor eſt Plinius lib. XXXIII. cap. 1. *Siquidem his tantum, qui legati ad exteras gentes ituri eſſent, annuli aurei publice dabantur, credo, quoniam ita exterorum honoratiſſimi intelligebantur, neque aliis uti mos fuit, quam qui ex ea cauſſa publice accepiſſent.* cujus rei ratio fuit, quia cum ex omni ordine mitterentur multi, ut Senatores, qui præcipue ad legationes eligebantur, eo ornamento alias carere neceſſe habebant. vide *Alb. Gentil. lib.* I. *de Legation. cap.* 18. in fine. Scribas etiam annulo aureo donatos eſſe, & ad Equeſtrem dignitatem perveniſſe legimus. Eorum ordo erat ſatis honeſtus, quia, ut Cicero ait, illorum fidei tabulae publicae, & magiſtratuum pericula committebantur. Negat tamen Sigonius *lib.* II. *de Antiq. Jur. civ. Rom.*

cap.

cap. 8. in fine, ſcribarum ordinem admodum gravem aut honeſtum fuiſſe, quem refutat Guther. lib. *11*. de Jur. Pontif. c. 13. & probat etiam Torrent. ad Horat. 1. Sat. 5. 66. ubi de iis agit. Hoc tamen diſtinguendum, quod pro dignitate magiſtratuum, quibus ſe addicebant, magis vel minus honorati eſſent: hinc ſemper titulis ſuis adſcribebant, quibus magiſtratibus inſerviiſſent, ut ſcriba *quæſtorius*, *ædilitius* &c. vide Turneb. lib. XI. Advers. cap. 10. in fine. ſic *ſcribæ librarii quæſtorii* mentio eſt apud Fabrett. cap. X. pag. 719. & Gruter. pag. DCXXVII. 5. ubi pro *SER. LIBR. QVÆSTORIUS* Reines. in Epiſt. ad Rupert. p. 158. legit, *SCRIBA LIBR. QVÆSTORIVS*. Ex eo etiam quod hoc munus Equite Romano non indignum erat, honeſtum ſcribarum ordinem fuiſſe pluribus probat Fabrett. ad Inſcript. Antiq. cap. VII. pag. 458. Jngens illorum Romæ erat numerus, ideoque in certas fuere diviſi centurias, quæ a magiſtratibus illis, quibus operam ſuam locabant, nomen ſortiebantur, ut inter ſe diſtinguerentur. Sic erant ſcribæ ædilitii, prætorii, quæſtorii, tribunitii, aliique. vid. Caſaub. ad Hiſt. Aug. p. m. 138. Vales. ad Ammian. Marc. lib. XXVIII. 6. & Reines. in Epiſt. ad Rupert. XXXI. Hi vero magiſtratus, ut quæſtores, prætoresque, ex pecuniis & vectigalibus publicis, quæ populi ſtipendiarii ſolvebant, deducebant duas quinquageſimas, quae ſcribis ſuis concedebant. His autem nummis emebant ſibi Decuriam quæſtoriam, qua comparata, cum antea eſſent liberti plerumque vel libertini, pro Equite Romano gerere ſe poterant. de Sarmento ſcriba notus eſt locus Scholiaſtæ Juvenalis ad Sat. V. ỳ. 3. qui natione Thuſcus ac libertus, emto ſcripto Quæſtorio eques factus eſt, & in Decuriam Quæſtoriam relatus. in quo loco male Caſaubonum ad Sueton. Aug. cap. 32. *decuriam Quæſtoriam* pro equeſtri accepiſſe obſervavit Vales. ad Ammian. d. l. Horatius etiam, antequam Mæcenatis munificentia adeo ditatus eſſet, munere ſcribae functus fuit, & ut in Ejus vita refert Suetonius, finita militia, *ſcriptum Quæſtorium comparavit*, ut nempe ſe pro Equite Romano gerere poſſet. *Scriptus* autem, ut recte adnotarunt Viri Docti, hic idem ac *ſcribatus*, ſignificat ſcribae officium ac profeſſionem. vide Reineſ. ad Inſcription. Claſſ. VI. 85. & de ſcripto Quæſtorio, ac Decuria Quæſtoria

in primis Epiſtolam Salmaſii ad Sarravium, quae inter Sarravianas eſt LXXXII. pag. 82 & 83. quam tamen totam ex ſuis notis primae Editionis a Salmaſio eſſe compilatam queritur Valeſius ad Ammian. d. l. p. 590. Ed. Gronov. vide etiam de hac re Maſſonium in vita Horatii pag. 74. & ſeqq.

Tali autem ſcripto emto Equites etiam Romani fiebant, ac proinde annulis donabantur aureis. de Verre, qui ſcribæ ſuo tantam pecuniam dederat, ut emta Decuria in ſecundum civitatis ordinem, hoc eſt equeſtrem, venerit, atque annulo ab eo donatus fuerit, ita Cicero in III. Verrin. cap. 80. *Hinc ille annulus aureus, quo tu iſtum in concione donaſti, quæ tua donatio ſingulari inpudentia prædita, nova Siculis omnibus, mihi vere etiam incredibilis videbatur.* & paullo poſt, *Annulo eſt aureo ſcriba donatus, & ad eam donationem eſt concio advocata. Quod erat os tuum, cum videbas in concione, eos homines, quorum ex bonis annulus iſte aureus donabatur, qui ipſi annulos aureos poſuerant, liberiſque detraxerant, ut eſſet unde ſcriba tuus hoc tuum munus ac beneficium tueretur?*

CAPUT III.

SUMMARIUM.

Liberti jure annulorum donati, ut ingenui fierent. libertinis autem hoc jure interdictum. Quid liberti & libertini. non tamen plenam ingenuitatem adipiſcebantur liberti. a Cæſare illud jus inpetrabant, & nomina mutabant. Statii locus explicatus, & in eo Salmaſii emendatio adſerta: dubitatum de Campani diſtinctione inter annulo aureo donari, *&* annuli jus inpetrare. *Requirebatur conſenſus Patronorum. Annulis ingenui facti civitatem Romanam etiam accipiebant. Conſtitutio Antonini Caracalli. in Tribus quoque urbanas referebantur, & in militiam poterant adſumi. Rationes cur non perfectam ſed imaginariam tantum ingenuitatem conſequerentur. Alii modo libertos efficiendi ingenuos.*

Sub

SUb Jmperatoribus vero liberti annulis aureis donabantur, ut jus ingenuitatis nanciſcerentur, ac proinde equeſtri etiam dignitate ornari poſſent: Libertinae autem conditionis hominibus uſu annulorum lege publica erat interdictum: hinc ridiculus Trimalchionis libertini hominis faſtus apud Petron. cap. LXXI. qui volebat ornari *annulis aureis quinque.* Quin & ſi hoc ornamento eſſent uſi, lege Viſcellia graviter in eos pro facti qualitate animadvertebatur. *l.* 1. *C. ad Leg. Viſcel.* de Alexandro Severo teſtatur Lampridius in Ejus vita pag. 120, illum *numquam libertinos in equeſtrem locum redegiſſe.* hoc eſt, non donaviſſe jure aureorum annulorum, ut recte interpretatur Caſaubonus. Hinc in Opilio Macrino libertino homine, ignobili ac proſtibulo, notat Capitolinus in Ejus vita pag. 49. ex Aurelio victore, *Macrinum libertinum hominem proſtibulum, ſenilibus officiis occupatum in domo Imperatoria, donatum fuiſſe annulis aureis, patrocinante ſibi liberto ſuo Feſto, ſub Vero Antonino.* Vide Lipſ. de Magnitud. Rom. lib. IV. cap. 2. Sed non ſemper tamen id obtinuit, nam pro varia temporum conditione ſub aliis Imperatoribus etiam hæc variarunt, ac libertini quoque adſciti inter Equites, atque annulis honorati ſunt. *Libertorum* & *libertinorum* differentiam, eorumque varia genera non exponemus, quia hæc ſatis explicuerunt Viri Docti. vid. Caſaub. ad Suet. Claud. 24. Ictos ad Caji Inſt. lib. 1. Tit. 1. Pith. ad Collat. Leg. Moſ. & Rom. tit. XVI. 8. Rævard. lib. 1. Conjectan. cap. 8. & inprimis Mercer. lib. 1. Opinion. 10. Liberti autem a Principe annulis donati, equeſtris, ut diximus, dignitatis fiunt, atque ingenuitatis jura conſequuntur. *l.* 5. *h. t.* hoc Modeſtinus in leg. 14. ff. de Excuſat. Tutor. vocat δίκαιον χρυσῶν δακτυλίων. licet potius imaginem ingenuitatis, non vero ſtatum habeant. *l. un. Cod. ad Leg. Viſcel.* nam pro ingenuis tantum habentur, & licet patronis nullum officium aut operas debeant, illis tamen reverentiam & obſequium præſtant. *l.* 10. §. 3. *ff. de in jus voc.* & ab eorum hæreditate patroni non excluduntur. *l.* 5. *h. t.* ſed & patronus præteritus adverſus illorum tabulas habet bonorum poſſeſſionem. *l.* 3. *de bon. libert.* Unde eos vivere quaſi ingenuos, mori tamquam libertos ait Ulpian. *l.* 3. *ff. eod.* ubi in notis Gothofredus, & ad *leg.* 2. *Cod. de natal. reſtit.* obſervat, jure

aureorum annulorum donatos deterioris eſſe conditionis, quam qui natalibus reſtituebantur. Sed plerumque tamen ſimul utrumque jus petebatur, & hæc ratio videtur, cur ob illam materiarum adfinitatem Tribonianus conjunxerit titulos de jur. aur. ann. & de natalib. Reſtit. vide Maranum in Paratitlis Codicis. & Paponis Tractat. de Nobilit. v. arreſt. 4. ad hoc jus annulorum libertis datum egregie facit Plinii locus lib. VIII. Epiſt. 6. *omitto quod Pallanti ſervo prætoria ornamenta offeruntur, quippe offeruntur a ſervis: mitto quod cenſent non exhortandum modo, verum etiam compellendum ad uſum aureorum annulorum.* ubi vide Catanæum. & Oizel. ad Caj. 1. Inſt. 1. ac plura apud Mercer. lib. 1. Opinion. cap. 8. Qui ergo hoc honore frui volebant, a Cæſare annulorum jus inpetrabant, cujus rei exempla plurima in Rei Romanæ Scriptoribus occurrunt. Ex Dione lib. LIII. notum eſt Auguſtum, libertinæ conditionis hominem Antonium Muſam medicum, a quo ex gravi aegritudine ſanitati reſtitutus erat, jure aureorum annulorum donaſſe, eumque Equitem factum in XIV. ordinibus ſediſſe, in quem acerbiſſimum carmen ſcripſit Horatius Epod. IV. ubi hæc inter alia,

Sectus flagellis hic triumviralibus
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit,
Sedilibusque magnus in primis eques
Othone contemto ſedet.

quem locum exponit P. Faber lib. II. Semeſtr. cap. 6. de Hycello, vel Icello, ut alii ſcribunt, Galbae liberto, tradit Tacit. lib. I. Hiſtor. cap. 13. eum *annulis donatum equeſtri nomine Martianum vocitatum fuiſſe.* ubi multa huc pertinentia habent Commentatores; ex quo loco etiam adparet, nomen mutaſſe libertos ſi ingenui fierent, quod & in manumiſſis aut adoptatis obtinebat. vid. Mercer. in notis ad Ariſtænet. lib. I. pag. 252. de eodem Icello Sueton. in Galba cap. XIV. *libertus Icellus, paullo ante annulis aureis & Martiani cognomine ornatus, ac jam ſummi equeſtris gradus*

can-

candidatus. ubi vide Caſaub. de Aſiatico liberto Vitellii tradit Sueton in illius vita cap. 12. *Primo Imperii die aureis eum donavit annulis ſuper cœnam, cum mane rogantibus pro eo cunctis deteſtatus eſſet ſeveriſſime talem equeſtris ordinis maculam.* de eodem Tacitus lib. II. Hiſtor. cap. 57. *Poſtulante exercitu, ut libertum ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate donaret, inhoneſtam adulationem compeſcuit. Dein mobilitate ingenii, quod palam abnuerat, inter ſecreta convivii largitur, honoravitque Aſiaticum annulis, fœdum mancipium, & malis artibus ambitioſum.* Idem lib. IV. cap. 3. narrat de eodem Vitellio, *ſervum Verginii Capitonis, proditorem Tarracinenſium, patibulo adfixum in iisdem annulis, quos acceptos a Vitellio geſtabat.* Vide plura apud Ferand. Adduenſ. lib. I. Explication. in Tom. II. Theſaur. Juris. pag. 547. & Chriſt. Wilh. Eybenium de Ordin. Equeſtr. Vet. Rom. in Theſauro Salengri Tom. I. Sect. X. pag. 1104. De annulis aureis & equeſtri dignitate libertino datis capiendus etiam eſt Papinius Statius lib. III. Sylv. 3. v. 145.

Atque idem in cuneos populum cum duxit equeſtres,
Mutavitque genus, lævaque ignobile ferrum
Exuit, & celſo natorum aequavit honore.

quem locum antea obſcuriſſimum primus inluſtravit ac ſanitati reſtituit *Salmaſius ad Hiſt. Aug. pag.* 170. ultimum verſum nullum ſenſum habentem ita emendans, & *celſe natorum æquavit honori.* ubi etiam viros quosdam doctos graviter erraſſe oſtendit, qui hæc de jure trium liberorum accipiebant: quæ tangunt Lipſium lib. II. Elector. cap. 8. hos Statii verſus ita explicantem. Et tamen poſt Lipſium eumdem quoque errorem erraſſe dicendi ſunt Gevart. cap. IX. Papinian. Lect. Pitiſcus in Lexic. Antiq. Tom. I. pag. 100. b. & Franciſc. Curtius Jeſuita in Syntagm. de Annul. cap. I. ſect. 5. pag. 74. qui putant Statium innuere patrem Etruſci, qui ſervus erat, a Veſpaſiano in equites relatum, & donatum aureo annulo, ac jure trium liberorum auctum. Sed quænam celſitudo in jure trium liberorum eſſet, vellem explicuiſſent, & quo colore Latine dici poſſet, aliquem æquari celſo na-

torum honore, pro trium liberorum jure donari. Itaque palmaria ac veriſſima eſt Salmaſii emendatio, quam plerique Viri Docti amplexi ſunt, & pluribus adſtruxit Gronov. in Diatrib. Statian. pag. 32. *p.* 206 & 209. ſenſum etiam loci adſecuti ſunt Bernartius ac Barthius in notis ſuis. Sed perperam Em. Cruceus cum Gevartio priorem ſententiam defendere conatur; qui tamen poſtea hoc revocavit in Frondatione, ſive Antidiatrib. pag. 62 & 63. & *celſum honorem* exponit dignitatem equeſtrem, qua Etruſcus a Veſpaſiano fuit donatus, qui natorum ſuorum, hoc eſt Titi & Domitiani tunc nondum in Senatorium ordinem adlectorum, honori Etruſcum aequabat. Sed hæc explicatio mihi videtur contorta ac durior. Locutionem autem *celſe natus*, ut *alte natus* & ſimil. multis inluſtavit Marklandus: qua conſtructione etiam apud Sueton. Galb. c. 14. pro *ſummi equſtris gradus candidatus* Pontanus ad Macrob. lib. 11. Saturn. cap. 10. legit *ſumme equeſtris gradus*. Sed vide plura de hoc Statii loco apud Salmaſ. in Epiſt. ad Gronov. quæ præfixa eſt Gronovii Elencho Antidiatrib. Mercur. Frondat. a pag. 22 ad pag. 26. & Gronovium ipſum p. 111 & 112. De hac quoque aureorum annulorum donatione collegit quædam Freinshem. ad Flor. lib. 1. cap. 5. §. 6. ubi etiam videndus eſt Vir Celeberrimus, & meo præconio longe major, C. A. Dukerus, qui de Petri Fabri ſententia dubitat, putantis, libertinos per jus aureorum annulorum quidem accepiſſe dignitatem equeſtrem, ſed non Equites fuiſſe, nec dici potuiſſe, niſi etiam equo publico donati eſſent. Ceterum inter *annulo aureo donari*, & *inpetrare jus aurei annuli* ita diſtinguit Campianus de Offic. & Poteſt. Magiſtr. Rom. ad. leg. 2. ff. de Offic. Adſeſſor. pag. 470 & 471. quod libertus annulo aureo inpetrato reſtitueretur imaginariae ingenuorum conditioni; ſalvo manente patronatus jure. Si vero annulo aureo donabatur, ſtatim in ordinem equeſtrem lectus erat, quo extinguebantur omnia patronorum jura, & omnis macula ſervitutis tollebatur. Igitur ſecundum hanc ſententiam, qui in equeſtrem ordinem legebatur, annulo aureo donari dicebatur; ſed qui jura ingenuitatis obtinebat, is annulum inpetrabat. Hinc numquam libertinos annulis donari dixerunt: Reſtitutus autem natalibus erat ſimilis illi, qui annulo aureo donabatur, excepta digni-

tate,

tate, & perinde erat ac ſic ingenuus natus eſſet. Quod diſcrimen non recte obſervaſſe Cujacium lib. VII. Obſerv. c. 14 & Connan. lib. II. Comment. Juris cap. XII. ibidem adnotat. Sed dubito an ſemper hanc diſtinctionem obſervarint ſcriptores, & promiſcue hæc uſurpata putem, præſertim cum id ipſe apud Suetonium occurrere fateatur Campianus, & alia quoque Auctorum loca id evincant. Hos annulos ut inpetrarent liberti ad ingenuitatem, & per eam jus quoque Quiritium conſequendum, requirebatur Patronorum conſenſus, quibus invitis aut ignorantibus ſi eos accepiſſent, adimebatur illis jus annulorum. *l.* 3. *h. t. l. ult. C. de natal. reſt.* Plinius lib. X. Epiſt. 12. *Rogo indulgeas jus Quiritium L. Satrio Abaſcantio, & P. Cæſio Phoſphoro, & Panchariæ* (ſive *P. Anchariae* ut legit Reineſ. ad Inſcript. Claſſ. II. 2.) *Soteridi. Quod a te volentibus patronis peto.* Iis autem annulis aureis Principis beneficio acceptis non tantum ingenuitatem, ſed & civitatem quoque Romanam adipiſcebantur: non tamen inter veteres cives, ut puto, ſed tantum inter novos cenſeri poterant; nam illi erant, qui ex peregrinitate per Principis benignitatem civitatis Romanæ erant facti participes. Vide Patruum meum in Diſſert. de Vectigalib. cap. XI. pag. 166. Edit. noviſſ. ſed Antoninus Caracallus, ut omnium, quicumque in Imperio Romano eſſent, eadem & æqualis foret conditio, omnes etiam civitate Romana ſine diſcrimine donavit. de quo intelligenda lex 17. ff. de Stat. hom. *in orbe Romano qui ſunt, ex conſtitutione Imperatoris Antonini cives Romani effecti ſunt.* Ratio fuit, non ut hoc honore omnes æqualiter adficeret, ſed ut fiſcum ſuum augeret vigeſima hæreditatum (de qua vide Academiæ quondam Batavæ eximium decus Ant. Schulting. ad Paul. Sentent. lib. IV. tit. 6.) utque ad eam ſolvendam omnes perinde tenerentur. Dion Caſſius in Excerptis Peireſcianis pag. 745. οὗ ἕνεκα καὶ Ῥωμαίους πάντας τοὺς ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ λόγῳ μὲν τιμῶν, ἔργῳ δὲ ὅπως πλείω αὐτῷ καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου προσίῃ, διὰ τὸ τοὺς ξένους τὰ πολλὰ αὐτῶν μὴ συντελεῖν, ἀπέδειξεν *Cujus rei cauſſa etiam omnibus, qui in orbe Romano erant, civitatem dedit, ſpecie quidem ipſe iis honorem tribuens, ſed revera ut fiſcum ſuum augeret, quippe cum peregrini pleraque horum vectigalium non penderent.* ad quem locum vide Valeſii notas pag. 108.

108. Hæc eſt celebris illa conſtitutio Antonini Caracalli, cujus male alii Antoninum Pium, alii Hadrianum auctorem fecere: conſtat enim jam inter Eruditos, non ab Antonino Pio, ſed a Caracallo, ſub quo vixit Ulpianus auctor hujus legis 17. hanc conſtitutionem editam fuiſſe, quod patebit ex iis, quæ prolixius de hac re diſſeruerunt Spanhem. in Orbe Roman. Exercit. 2. cap. 4. & 5. & Patruus meus de Vectigal. Pop. Rom. cap. xi. pag. 175. & ſeqq. qui docuit errorem hunc ortum eſſe ex confuſione diverſorum Antoninorum, qui cum plures fuerint, a Scriptoribus etiam non adcurate ad temporum rationem adtendentibus, fuere inter ſe confuſi: hinc etiam non erraſſe putem Petr. Fabrum lib. III. Semeſtr. cap. xii. pag. 164. qui exiſtimat SCtum Vitraſianum, cujus mentio fit in *l.* 30. §. 6. *ff. de fideic. libert.* referendum eſſe ad an. Urb. 918. imperante *Antonino Philoſopho*, quem tamen carpit Cl. Otto in præfat. ad Tom. I. Theſ. Jur. pag. ult. in fine. judicans referri illud SCtum debere ad *Marcum Aurelium*, quod profecto nondum ex Antiquitate didiceram, & M. Aurelium, atque Antoninum Philoſophum diverſos ac diſtinctos fuiſſe Imperatores neſciebam. Sed hoc ὡς ἐν παρόδῳ.

Hi autem liberti ingenuitatem adepti etiam in tribus urbanas referebantur, ſed non ſtatim ac civitatem nacti erant, tribus iis concedebatur: unde patet quanti id jus aureorum annulorum fuerit aeſtimatum. vid. Cujac. in Paratitl. ff. de Jur. aur. ann. & lib. VII. Obſerv. cap. 14. ac Briſſon. in libr. ſingul. de adulter. pag. 223. & ſeq. Porro & id quoque per annulos conſecutos opinor libertos, quod his ornati ac proinde libertate donati in militiam, a qua ſervi alias prohibebantur, poterant adſumi: de qua re vid. Lud. Vivem ad Auguſtin. de Civit. Dei lib. III. pag. 335. ubi etiam in fine paginae & initio ſequentis quædam de jure annulorum collegit.

Ratio vero, cur per jus annulorum aureorum non perfectam, ſed tantum imaginariam, ut antea diximus, ingenuitatem adipiſcerentur liberti, hæc eſt, quod in ſervitutem potuerint revocari manente jure Patronatus. vid. Mercer. lib. 1. Opinion. cap 8. & pro parte tantum libertus fit ingenuus ſcilicet intuitu extraneorum, ut videtur, non reſpectu patroni: Quia necari poteſt in adulterio repertus, *l.* 42. *ff. de adult.* domino etiam occiſo torturis ſubjicitur, *l.* 11. *ff. ad SCt. Syllan.* deinde

tutelam

tutelam liberorum patroni debet gerere, item moritur ut libertus. v. Mercer. *d. l.* & adde Briſſon. de Adult. cap. IV. pag. 224. & de jure Connub. pag. 568. & patronum ad hæreditatem admittit. *l. pen. ff. de jur. aur. ann.* & *l. 3. ff. de bon. libert.* non tamen operas ei debet. *arg. l.* 47. *de oper. libert.* niſi inpetratum ſit ſalvo jure patroni. *l. ult. ff. de jur. aur. ann.* Reverentiam etiam, quæ a libertis debetur patronis, præſtare tenetur, & jus quod adverſus ingratos libertos patronis conpetit, integrum reſervatur. *l.* 3. *C. de bon. libert. l.* 10. §. 3. *ff. de in jus voc.* idque ideo quia *uſus aureorum annulorum*, ut habetur in l. 2. C. de Jur. aur. ann. *beneficio principali tributus libertinis* (ſic legit Pignor. Symbol. Epiſtol. pag. 9. non ut alii *libertatis* aut *libertinitatis*) *quoad vivunt imaginnem, non ſtatum ingenuitatis præſtat.* ad quam legem conſule etiam Mercerum, qui Cujacii criſin recte videtur refellere.

Neque tamen ſola hæc erat annulorum datio, per quam ad ingenuitatem pervenire poterant liberti, cum & alii fuerunt modi, ut hoc addam, libertos efficiendi ingenuos. ut jurejurando. *v. l.* 30. §. 4. *ff. de jurejur. l.* 8. §. 1. *ff. de in jus voc.* item ſententia judicum. *l.* 25. *ff. de ſtat. hom.* ubi vide Cujacium: tum ſi dominus Principi ſervum ſuum cubicularium obtulit, talis ſervus ſtatim adipiſcitur libertatem. v. *leg.* 4. *C. de præpoſ. Sacr. cubic.* plura habet Mercer. lib. I. Opinion. cap. 8. quin & per Novell. LXXVIII. cap. I. conceſſum omnibus libertis eſt jus aureorum annulorum, & qui ſervum libertate donavit ac manumiſit, ſine neceſſitate a Principe poſtulandi jus illud libertis conſequitur. *Authent. ſed hodie C. de natal. Reſt.* Per illam autem Novell. 78. omnem libertinorum conditionem ſublatam eſſe putat Cujac. lib. IV. Obſerv. cap. 5. & vide de ea Caſaub. ad Sueton. Aug. cap. 74. Sed dudum Juſtiniano cordi fuit ingenuis magis hominibus quam libertis frequentari civitatem Romanam. *l.* 3. *Cod. de bonis libert.* vide Vultej. lib. I. Juriſpr. 5. num. 57. & ad tit. Inſt. de libertin.

Hæc ad inſtitutum noſtrum ſufficere de hac materia collecta arbitramur, etiamſi prolixius excuti illa poſſent, & adcuratius adhuc pertractari, ſed ad quod uberius otium & majores eruditionis copiæ requirerentur. Itaque hic pedem figimus.

F I N I S.

THESES:

I.

Princeps nullis legibus civilibus ſolutus fuit.

II.

Minores inviti non accipiunt curatores.

III.

Vlpianum in definitione Jurisprudentiæ inique a Turnebo & Conringio vanitatis accuſatum exiſtimamus.

IV.

Vltima verba ut eſt conſtitutum *in §. 8. Inſt. de jur. Nat. Gent. & Civ. a Triboniano adjecta eſſe cum Bertrando cenſemus.*

V.

L. IX. D. de his qui not. inf. *non eſt a Triboniano interpolata.*

VI.

Ad mortem damnatus teſtamentum condere non poteſt.

VII.

Qui ſcelus aliquod, cum id prohibere poſſet, non impedit, ad pœnam tenetur.

Te-

Τετράστιχον αὐτοσχέδιον

Πρὸς τὸν φίλτατον

καὶ Ἐλλογιμώτατον νεανίαν

Π. ΒΟΥΡΜΑΝΝΟΝ.

Μουσῶν, καὶ Χαρίτων, καὶ ἁγνῆς θρέμμα Θέμιστος,
Σ', οὐκεθ' ἁμαρτήσει, ΠΕΤΡΕ κράτιστε, λέγων.
Ἐκ δὲ μόνου πᾶσιν τόδ' ὀνόματός ἐστι δοκάζειν,
ΒΟΥΡΜΑΝΝΟΙ γὰρ ὅσοι, τόσσοι ἔασι σόφοι.

G. D'ARNAUD.

PETRO BURMANNO

FR. FIL. ET NEP.

Summos in Jure honores conſecuto.

O caſtiſſima coelitum
Proles, Mnemoſynes genus,
Quæ Pindi juga carmine
Demulcetis amabili:
Prodeas, bona turbà.

Vos coeleſtia gaudiis
Inpletis Jovis atria:
Vobis & maria, & patens
Tellus imperio bene
Temperantur amico.

Lauris aureolas comas
Inplicate virentibus,
Et vis ambroſia hoc die
Gratis ſpiret odoribus.
Prodeas, bona turba.

Hoc die Themis integra,
Cuſtos juſtitiæ Themis,
(Qua vix ulla decentior
Divarum) venit æthere.
Prodeas, bona turba.

Tem-

Templi pandite januas,
Pandite, huc aditum parat;
En, viden', gladium gerit,
Et quæ præmia dextera?
Prodeas, bona turba.

Nam qualem Cinyreium
Fovit deliciis Venus;
Quali per tenebras Dea
Furtim baſia contulit
Latmias prope rupes:

Talem, qui velut emicat
Inter ſidera Cynthia,
Juris legitimi Themis
Doctoremfacit: o Dii,
Proſperum date fulmen!

Adſpice, ut PETRUS enitet
Mentis viribus igneæ:
Quam volentius audias
Melle labra madentia,
Suadæ melle Latinæ.

Sic blande rubet hortulis
Enata Idaliis roſa,
Quam verno Dea tempore
Adflavit Cythereia
Suavis nectare ſucci.

Sic Pallantias aureum
Tollit Oceano caput:
Florem ſic Hyacinthinum
Primo lumine decidens
Ros argentea nutrit.

Hunc liquoribus inbuit
Sacro e flumine Delius.
O Fontes Aganippidos,
O beatuli Apollinis,
Muſarumque receſſus!

Huic artesque reconditas,
Parnaſique roſaria
Pandunt Thespiades novem.
Da lyram, puer, & modos
Grato concine verſu.

Vos, boni Juvenes, bonæ
Dextras jungite virgines:
Sit ſacer choreis dies.
Da lyram, puer, & modos
Grato concine verſu.

Da fragrantia pocula,
Suaveolentia cinnama,
Concentusque loquaculos.
Da lyram, puer, & modos
Grato concine verſu.

Te, PETRE, augeat in dies
Alis Fama perennibus.
Dumque Gloria te vehit
Da lyram, puer, & modos
Grato concine verſu.

Ac Hymen tibi cum jugum
Non inſuave paraverit,
Rurſum non malus audies,
Da lyram, puer, & modos
Grato concine verſu.

J. REEPMAKER.

TER INWYDING

Van den HEERE

PETRUS BURMAN,

Tot Meeſter der beide Rechten.

Verlaet me een oogenblik, en plaeg my duizent dagen,
 O Koorts, die al te fel myn bloet in vlammen zet,
Vergun, dat ik in dicht myn Boezemvrient moog pryzen,
 Nu hy met zoo veel lof door Themis wordt gekroont:
Ik zal uit dankbaerheit in witte feestgewaden
 Den wierook branden, voor uw Godtheit op 't altaer:
Maer 't is vergeefs; helaes! ze is doof voor myne klagten,
 En pynt my meer en meer door haer verborge kracht.
Vaer voort, welaen, vaer voort, ik zal niet langer ſmeeken:
 Daer 't bidden vruchtloos is, is 't billyk dat men zwygt:
Doe my 't vermoogen van uw gramſchap vry gevoelen,
 'k Zal echter zingen, zelfs in 't hevigſt van uw woên.
Geen krankheit zal my oit myn PETRUS doen vergeeten:
 Al bragt me uw wreetheit op den oever van de doot,

Nog

Nog zoude ik zyn vernuft en aert in zangen roemen,
En BURMANS waerde naem zou ſterven in myn mond.
Geachte Vrient, o vreugt en welluſt van myn leeven,
Myn arm verlangt u teer te omhelzen duizentmael,
Myn oogen u te zien met friſche lauren pronken,
Die niemant met meer recht oit op zijn ſchedel droeg.
Gelukkig die, als gy, in d'uchtent zyner jaren
Door imborſt, geeſt en deugt, by elk zich maekt vermaert!
Gelukkig, die, als gy, door edle zucht gedreven,
Niets hooger, dan 't bezit der wetenſchappen acht.
Het heugt my nog, myn Heer, en 't zal my eeuwig heugen,
Hoe zeer ik was verblyt toen ik u eerſtmael zag;
Myn zinnen waren door verwondring opgetoogen,
Dat 'k zoo veel kennis in een jongeling reets vond.
Toen, toen voorzag ik reets, dat ge eens de roem zoudt weezen
Der Nederlantſche jeugt, en Pallas lieveling.
Dit deedt my dagh aen dagh naer uw gezelſchap trachten.
Myn hart was gansch vernoegt, als 'k aen uw zyde zat.
Ach waerom is de geeſt gevoelig van de ſmarte
Die 't broze lichaem drukt! Goon was ik zonder pyn,
Wat zoude ik blyken van oprechte vrientſchap geeven
Aen hem die zevenwerf myn vrientſchap waerdig is!

Indien

Indien dees ziekte (Apol ei wil zulks toch verhoeden)
My uit het leven rukt, zal ik in 't Zielendal
Uw Vaders edle ſchim door myn verhael verblyden;
Hem melden, dat gij d'eer van uwe Magen zyt.
'k Zal Naſo ſpreeken van uw kunſtige gezangen,
Hem zeggen hoe zyn geeſt in uw gedicht herleeft,
Hoe gy door 't zacht geſtreel van uwe zuivre ſnaren
De Roomſche poëzy by ons in luiſter houdt.
Vaer wel, geeerde Vrient, en blijf my ſteets beminnen;
Leef lang in Febus gunſt, geleertheit tot een ſteun.
Verkryg het beſt, dat u de Goden geeven kunnen,
Ik meen, word uwen Oom, uw grooten Oom gelyk.

HUBERT GREGORIUS van VRYHOFF.